

RETEN I AALBORG DOM

afsagt den 3. august 2020

Sag [REDACTED]

N [REDACTED]
[REDACTED]

mod

[REDACTED]
[REDACTED] kommune
(advokat Jacob Fenger)

og

Sag [REDACTED]

B [REDACTED]
[REDACTED]

mod

[REDACTED]
[REDACTED] kommune
(advokat Jacob Fenger)

Denne afgørelse er truffet af dommer Mette Søndergaard.

Sagens baggrund og parternes påstande

Sagerne, der er anlagt den 31. marts 2017, vedrører spørgsmålet om, hvorvidt sagsøgte, [REDACTED] Kommune, er erstatningsansvarlig for afgrødetab i anledning af oversvømmelse på sagsøgerne, N [REDACTED] og B [REDACTED], marker i september 2015, og om der er årsagssammenhæng mellem oversvømmelsen i september 2015 og [REDACTED] Kommunes vedligeholdelse af [REDACTED]grøften.

N [REDACTED] har nedlagt påstand om, at [REDACTED] Kommune tilpligtes til ham at betale 1.056.195,54 kr. med tillæg af procesrenter af 1.029.025 kr. fra den 24. oktober 2015 til betaling sker og af 27.170,54 kr. fra 31. marts 2017 til betaling sker.

[REDACTED] kommune har fremsat påstand om frifindelse, subsidiært frifindelse mod betaling af et mindre beløb.

B [REDACTED] har nedlagt påstand om, at [REDACTED] Kommune tilpligtes til ham at betale 763.904,50 kr. med procesrente af 471.817 kr. fra 24 oktober 2015 til betaling sker og af 295.387,50 kr. fra den 31. marts 2017 til betaling sker.

[REDACTED] kommune har fremsat påstand om frifindelse, subsidiært frifindelse mod betaling af et mindre beløb.

Dommen indeholder ikke en fuldstændig sagsfremstilling, jf. retsplejelovens § 218 a.

Oplysningerne i sagen

Den 4. maj 2015 blev der afholdt et fælles tilsyn ved vandløbet, [REDACTED]grøften, hvor blandt andet [REDACTED] Kommune deltog ved C [REDACTED].

Den 11. maj 2015 udfærdigede [REDACTED] Kommune et notat vedrørende tilsynet. Af notatet fremgår følgende:

" ...

Der er behov for tiltag derude på strækningen gennem skoven, oprensning af en varierende mængde aflejringer – op til 40 cm aflejringer. Der er endvidere behov for oprensning af brønde på den rørlagte strækning. Der kan også være sand i rørene mellem brøndene. Der skal også kigges på de 2 første rørbrøer, station 1123 og station 1124. Jeg forestiller mig følgende rækkefølge på opgaven:

- Få fældet træer, så der kan køres på strækning i skoven

- Få oprensning af det åbne stykke i skoven 160 m Ved skalapæl 1 er der 40 cm aflejringer. De er også grene på tværs af vandløbet, som skal fjernes.
- Få rensning af brønde og rør. Der er af lodsejerne observeret for høj vandstand i brøndene. Et eksempel er brønd helt opstrøms i vandløbet, hvor der er noteret en vandstand på omkring 70 cm over ind- og udløb. Vi kigger i 1. brønd opstrøms skalapæl 1, og vi kan ikke rigtig se ind- og udløb. Ved tjek på opmålingen ses, at brøndene har ½ meter plads til sand under ind- og udløb i brøndene.

...

Tidsmæssigt vil jeg gerne i gang så hurtigt som mulig. Jeg har drøftet behovet for indsats og det tidsmæssige med H [redacted] fra [redacted] Entreprenør [redacted] ...”

Dette notat blev modtaget af N [redacted], som talsmand for lodsejerne, og han bekræftede den 14. maj 2015 modtagelsen af notatet, ligesom han var enig i de tiltag, som kommunen fandt nødvendige.

N [redacted] skrev ved mail af 14. juni 2015 til kommunen, at ved besigtigelse kunne det konstateres, at entreprenøren var kommet i gang med oprensning af stykket gennem skove, hvilket lodsejerne var glade for, men at det ikke var færdiggjort. Samtidig gjorde N [redacted] kommunen opmærksom på, at rensning af brønde og rør bedst kunne ske nu, hvor grundvandet synker.

Af mail af 6. oktober 2015 til [redacted] kommune ved C [redacted] fra [redacted] Entreprenør [redacted] ved H [redacted] fremgår det, at [redacted] Entreprenør [redacted] arbejde ved [redacted] grøften den 10., 11., 12. og 16. juni 2015 med beskæring, fældning og sandoprensning gennem skove. Det fremgår også, at spuler blev hjemsendt af B [redacted] allerede 1 dag, da han ikke ville have, at de kørte i og omkring hans marker, ligesom det blev aftalt, at han skulle ringe, når de igen måtte køre der, hvilket ikke skete.

Der er enighed i sagen om, at der fra midt i juni 2015 og til efteråret 2015 ikke blev arbejdet med vedligeholdelsen af [redacted] grøften.

Den 17. august 2015 skrev N [redacted] mail til Kommunen, at arbejdet med oprensning ikke var færdigt, og at det åbne stykke i skoven manglede oprensning midvejs, ligesom der manglede gennemgang af hele rørsystemet og de tilhørende brønde, og at lodsejerne afventede kommunens reaktion. Den 2. september 2015 skrev N [redacted] en mail til kommunen hvoraf fremgår, at han savner svar på mails fra 14. juni og 17. august 2015 i forhold til planerne for oprensning af [redacted] grøften.

Den 3. september 2015 udfærdigede Kommunen ved C [REDACTED] et notat, som blev sendt til N [REDACTED] samme dag. Af notatet fremgår følgende:

”

...

Vores entreprenør har været derude og været i gang, som N [REDACTED] også skriver i mail af 14. juni. Der er ryddet i skoven langs vandløbet. Jeg har ikke synet det endnu., men vil køre forbi og kigge på det.

...

I forhold til oprensning af den rørlagte strækning og tilhørende brøde, så har entreprenøren været på vej i gang med det arbejde. Arbejdet blev stoppet pga. afgrøder, der ikke skulle køres i. Dette er forståeligt nok. I mail fra 14. juni skriver N [REDACTED], at det nu er et godt tidspunkt at rense, da grundvandet synker. Denne meddelelse har jeg ikke fået sendt videre til entreprenøren. Det skal jeg beklage. Entreprenøren har afventet en melding omkring, at det nu er klar til gennemgang af rørledning. Jeg formoder, at det på nuværende tidspunkt er ok at gennemgå rørledningen?”

Den 4. september 2015 bekræftede N [REDACTED] modtagelsen af kommunens notat. Af mailen fremgår det blandt andet følgende:

”

...

Det er på høje tid, at vi får vedligeholdelsen af [REDACTED]grøften tilendebragt efter regulativet.

Rækkefølgen vil være, at det åbne stykke i skoven skal færdiggøres. Dernæst skal sidste del af rørledningen, det stykke, der går under markvejen over til den første brønd, renses for sand, der er rigtigt meget.

Efterfølgende skal alle brønde renses og tømmes i rørledningen. Det har ikke noget formål at spule ledningen, før brøndene er tømt. Grundet manglende vedligehold skal brøndene sikkert tømmes flere gange under spulingen. Når det nævnes, er det fordi, entreprenøren ganske rigtigt har været på stedet med spuleudstyr uden at rense brøndene. Det mente familien [REDACTED], som er lodsejer, ikke var hensigtsmæssigt. På det tidspunkt havde de også afgrøder ved strækning fra skoven og nordpå til [REDACTED]. Jeg er helt enig i deres vurdering. Det er nødvendigt, at dette arbejde bliver lavet grundigt efter flere års manglende vedligehold.”

Den 18. september 2015 skrev N [REDACTED] igen en mail til kommunen, hvoraf det blandt andet fremgår, at som følge af den megen regn stod især kartoffelmar-

kerne under vand med store tab til følge. Det fremgår også af mailen, at det var kommunens problem, idet vandløbet ikke var vedligeholdt.

Den 24. september 2015 modtog kommune krav om erstatning fra begge lodsejerne.

Tømning af brøndene på den rørlagte strækning og spuling af rørene blev foretaget i oktober 2015, og der blev gennemført en tv-inspektion og yderligere spuling i november 2015, og arbejdet var tilendebragt ved årets udgang.

Der er under sagen gennemført syn og skøn ved skønsmand N [REDACTED] [REDACTED], der har afgivet rapporter af 22. juni 2018, 15. oktober 2018 og 29. maj 2019.

Forklaringer

N [REDACTED] har forklaret, at han er landmand og driver en maskinstation. Han har forpagtet jord, som ligger ned til [REDACTED] grøften. Den 4. maj 2015 blev der holdt et møde med [REDACTED] Kommune vedrørende vedligeholdelse af grøften. Han deltog i mødet, men kom ca. 5 minutter for sent, og derfor er hans navn ikke gengivet i referatet. Baggrunden for mødet var, at flere af lodsejerne havde bemærket, at markerne ikke tørrede i løbet af foråret, og derfor kiggede de i brøndene, hvor de kunne iagttage, at der ikke var flow i vandet. Han gik også over i skoven, hvor han kunne se, at det var påkrævet at få noget gjort, idet der var høj vandstand i grøften. [REDACTED] grøften består dels af en lukket del, og ved udløbet fra den lukkede del til den åbne del var et drænrør på 60 cm helt lukket. Røret så ikke ud til at være rensat i mange år. Lodsejerne i [REDACTED] udpegede N [REDACTED] som talsmand. Han har forpagtet N [REDACTED] marker siden 2005, og han har ikke tidligere oplevet, at markerne var vandlidende. Forud for 2005 er han også kommet på markerne, og her har han heller ikke oplevet noget. Der er etableret markdræn på markerne, og de er løbende blevet vedligeholdt. Det har han selv stået for. Han ved, hvor drænene findes på marken, men det er ikke nedskrevet noget sted. De render, der er gravet på marker, som det ses på side 399-400, er ikke fra hans marker. Som han ser det på billedet side 399, viser fotoet et moderne drænrør. Han har ikke gravet render på de marker, han har forpagtet. Efter oprensningen i 2015 har der ikke været problemer med vandlidende marker. Det er kun godt, at brøndene også blev rensat i 2015.

Han er enig i den tilbagemelding [REDACTED] Kommune ved C [REDACTED] und [REDACTED] gav i notatet fra 11. maj 2015 i forhold til nødvendige vedligeholdelsesarbejder. Der var stort behov for en oprensning, og han regnede derfor med, at arbejderne ville blive iværksat hurtigst muligt, men efter 3 måneder, var der intet sket. Da der ikke var flow i vandet allerede i april 2015, var der et stort behov for at få udført en oprensning hurtigst muligt og inden efteråret, hvor de nor-

malt har de regnfulde måneder. Han har hørt fra B [REDACTED], at der var en entreprenør ude for at foretage en spuling i juni 2015. Det var ham, som entreprenør, der foretog spulingen af rørene for kommunen i 2008. Han ved derfor, hvilket materiel der er nødvendigt at benytte i forhold til at spule rørene, og det materiel, entreprenøren kom med i juni 2015, var ikke tilstrækkeligt. Hvis entreprenøren ikke havde mulighed for at rense en af brøndene (nr. 9), fordi der ikke måtte køres på markerne, ville de øvrige brønde 1-8 sagtens have kunnet være rensede op. Det ville også have haft effekt, hvis de første 8 brønde var rensede, uanset brønd 9 ikke blev rensede.

Efter oversvømmelsen fik han Jens [REDACTED] til at komme og besigtige markerne, da han havde behov for at få en faglig vurdering af tabet. Det var også efter aftale med [REDACTED] fra AgriNord. Han er enig i Jens [REDACTED] beskrivelse af kartoflernes tilstand. Markerne med kartofter ligger dels op til [REDACTED]grøften dels nord for [REDACTED]grøften. Han havde også forpagtet marker i området, som ikke blev beskadiget, da markdrænet løb til en anden [REDACTED]grøft. De marker, hvor kartoflerne tog skade, blev alle afvandet til [REDACTED]grøften. Opgørelsen fra Jens [REDACTED] bygger på udbyttetallene fra 2014 og priserne fra 2014, som var det samme som priserne fra 2015. [REDACTED]Kommune har aldrig oplyst ham, at tallene skulle være forkerte. Fotoet side 474 viser kartofter med meget råd, som han selv tog op. Fotoet side 475 ff. er taget af Jens [REDACTED]. Han var med, da disse fotos blev taget. Fotoet siden 475 viser, at brønden ved [REDACTED] er fuldstændig stoppet med sand. Fotoet side 476 viser mark 206-0, hvor der står blank vand. Det er en af de vandlidende marker. Fotoet side 481 viser en mark, hvor kartoflerne nederst i billedet er beskadiget, mens det ikke er tilfældet for dem øverst i billedet, da marken blev drænet til en anden [REDACTED]grøft. På fotoet side 482 ses den del af marken, hvor kartoflerne havde det fint. Foto side 484 viser mark 202 og foto side 485 viser der, hvor den lukkede del af [REDACTED]grøften løber ud i den åbne del.

Han hyrede ikke Lars [REDACTED] til at komme med en vurdering. Da AKV-Langholt var på marken for at få foretaget en prøvehøstning, kunne de se, at kartofterne var rådne, og han er enig i konklusionen om, at det ikke kunne betale sig at høste dem. Da han fik meldingen fra Kommunen om, at markerne blev frigivet, tog han kartoflerne op og lagde dem i en bunke, hvorfra han spredte dem ud på en anden mark, der ikke skulle tilsås i 2015. Han dyrkede kartofler på marken hver 4 år. Baggrunden for, at han tog de dårlige kartofler op, var også at undgå falsk sædskifte, og så der kunne dyrkes kartofter igen efter 4 år. Han regnede med, at der kom erstatning fra kommunen for tabet, men det skete ikke.

Markdrænen er løbende udskiftet og suppleret med nye dræn, når det var nødvendigt. Det arbejde blev udført om efteråret. Han ved, hvor de nye drænrør ligger, med det er ikke registreret officielt. Der er også skiftet markdræn på

kartoffelmarkerne i sagen. Drænrørene blev udskiftet af ham og hans medarbejder, Frank [REDACTED], via hans maskinstation. Udskiftningen af drænrør skete efter aftale med N [REDACTED], og han har også udskiftet drænrør forud for forpagtningen af jordene. Materialeforbruget ved udskiftningen på egne marker og forpagtede marker årligt er registreret. I 2014 dyrkede han kartofter på andre marker, men han husker ikke hvilke, dog havde de ikke afvanding til [REDACTED]grøften, og de lå syd for [REDACTED]å. Han ved ikke, om disse marker ligger højere, men der er fladt i hele området. Der var ikke den store forskel på udbyttet af kartofter fra markerne nord og syd for [REDACTED]å. Udbyttet udregnes i kilo pr. Ha. De marker, der ikke afvander til [REDACTED]grøften, ligger ikke højere eller lavere end mark 201-202. Der er også forskel på kartofterne i den enkelte mark. Derfor taler man altid om et gennemsnit for en mark.

Foreholdt mailen side 219 har han forklaret, at han forstod den sådan, at kartofterne ikke var noget værd, og derfor skulle de ikke høstes. Det betød dog ikke, at de ikke skulle op af hensyn til falsk sædskifte. I 2015 regnede det en del. Han ved at B [REDACTED] også havde en dårlig høst af kartofter, men han har ikke kendskab til, at øvrige lodsejere i området havde en dårlig høst. I 2015 kunne han ikke tegne en driftstabsforsikring, men han har hørt, at det er muligt fra 2021 i forhold til 70 % af udbyttet. Han leverede både kartofler til Karup og til AKV-Langholt. I Karup giver de ca. 6-8 kr. mere end AKV-Langholt. Det er der taget højde for i beregningen af erstatningsopgørelsen, der er beregnet på et gennemsnitstal for de to fabrikker. Han har ikke slået hul i nogle af brøndene i området. Han har ansatte på sin gård. Brøndene er langs vejen, og han har ikke konstateret, at der var slået hul i brøndene.

B [REDACTED] har forklaret, at han er landmand. Han dyrker blandt andet kartofter og jordbær, og han havde marker, der i september 2015 blev vandlidende. Han deltog ikke i mødet med kommunen den 4. maj 2015, men det gjorde hans far og bror. N [REDACTED] var talsmand for lodsejerne. De marker, denne sag vedrører, har ikke tidligere været vandlidende. Han har haft markerne siden 1987, og det har altid været muligt at høste dem. Fotoet side 398 viser render i hans marker, men ikke de marker, der tvistes om. Han gravende renderne for at overfladevandet i vinterperioden hurtigt kunne komme væk, herunder fra jordbærmarkerne. Han er enig i konklusionen fra kommunen om vedligeholdelsesarbejder efter mødet den 4. maj 2015. Han er også enige i, at det skulle gå stærkt med at foretage oprensningen. I foråret 2015 kunne markerne omkring [REDACTED]grøften ikke rigtig tørre, og det talte de med N [REDACTED] om. Herefter kom der et møde med kommunen. Han har dræn i sine marker, som løbende bliver vedligeholdte. De spules hver år eller hvert andet år, og de blev skiftet ud, hvis der var problemer. Drænene fungerer fint og kan tage vand fra. Foreholdt entreprenør H [REDACTED] mail til [REDACTED] Kommune har han forklaret, at han ikke har talt med personen, der spulede, og han kan ikke genkende det, der er gengivet i mailen. Han blev kontaktet af H [REDACTED] fra

Entreprenør. H sagde, at de ikke kunne undgå at køre i jordbærplanterne, og H ville vide, hvordan de skulle gribe det an. Han kørte derfor ned for at tale med H. Da han kom ned til marken, var medarbejderen, der skulle foretage spulingen, kørt hjem, fordi der ikke kunne køres uden at ramme jordbærplanterne. H sagde, at når ikke de kunne rense brønden ved hans mark, ville de heller ikke rense de øvrige brønde længere oppe i grøften. Som han opfattede det, havde entreprenøren andre opgaver. Han talte også med H om, at grene mv. fra rydningen i skoven var skubbet ind i hans mark, hvilket betød, at entreprenøren skulle køre på hans marker fremover. Det blev han irriteret over. H sagde, at han kunne ringe, når høsten af afgrøder var slut, men det ville han ikke gøre hvert år. Han har ikke jaget medarbejderen, der skulle spule rørene hjem. Jordbærsæsonen løber fra Sankt Hans til omkring 24-25. juli.

Han er enig i vurderingen og tabsopgørelsen fra Jens . De marker, der blev vandlidende, havde dræn til grøften, og der var både kartofler og jordbær i markerne. Fotoet side 461 viser jordbærplanter. Fotoet er taget af Jens . Han kan kende sine marker som ses på fotoet siden 463. Thomas var specialist indenfor jordbær, og han kom og besigtigede markerne. Han er enig i det samlede krav opgjort af Thomas , selvom han synes, at prisfastsættelsen er til den lave side. Det var kommunen, der hyrede Lars , som er specialist indenfor kartofter. Han hørte ikke, at opgørelserne var forkerte, fordi de benyttede priserne fra 2014. Da markerne blev frigivet, regnede han med, at han måtte gøre det, han ville. Kartofferne blev taget op, lagt i kugler og spredt ud på andre marker for at undgå falsk sædskifte. Han kunne ikke sælge kartofterne fra disse marker. Fotoet side 455 viser optagne kartofter, der er lagt i en dyng. Men det er ikke fra hans mark. Kartofflerne fra hans mark blev ikke overdækkede. Hvis kartoflerne var overdækkede, kunne forrådnelsen ske hurtigere. Fotoet side 398 viser de render, han gravede i en mark syd og øst for mark 8-0, hvori der var jordbær. I enden af renderen er der gravet et dybere hul, som skal aflejre eventuelt sand. Han drænedede til egen brønd og derfra videre i and grøften. Smeltevand løber ned i renderen ind i røret og til egen brønd og videre ud i grøften. Det er ikke nødvendigt at grave render i hele marken, men der er også gravet render på tværs af marken, hvilket kan ses på foto 401. Renderne er gravet med en skovl. Han graver ikke render hvert år men efter behov. Han har altid brugt maskinforretning i forbindelse med udskiftning af drænrør i marken. Han har betalt herfor, og der må derfor ligge en faktura herpå. Han ved godt, hvor drænene ligger, men det er ikke registreret officielt. har både udført spuling og udskiftning af dræn. Renderne blev gravet for at sikre, at smeltevand kunne komme væk fra markerne. Hvis det ikke er tilfældet, kan jordbærplanterne dø. Han gravede ikke render i sommerhalvåret. Han leverer kartofler til både AKV-Langholt og til Karup. Da de lavede erstatningsopgørelsen, tog de et gennemsnit. Han mener ikke, at prisen er forkeret regnet ud. Han er ikke enig i det, Jens har forklaret om-

kring prisen. Han skulle levere høsten fra 2015 til begge fabrikker. Han har ikke slået hul i nogen brønde. Hans ansatte har heller ikke gjort det. Han har ikke set brønde med huller.

Syn og skønsmand N [REDACTED] har forklaret, at han kan vedstå sig alle rapporter. I rapport 1 er der en lille fodfejl, som ikke får betydning for konklusionerne. Til spørgsmål 1 har han supplerende forklaret, at bestemmelserne i regulativet omkring [REDACTED]grøften ikke er håndfaste med hensyn til vedligeholdelsen. Der er eksempelvis ikke angivet en bundkote for en vedligeholdelse som i andre regulativer, hvor det er angivet, at hvis der er aflejringer højere end bundkoten, skal der ske vedligeholdelse. I denne sag er det en skønsmæssig vurdering, hvornår der skal vedligeholdes. Det er [REDACTED]Kommune, der har tilsynspligten. Som følge af det skønsmæssige i regulativer har han skrevet, at det er rimeligt at tolerere en vis mængde sand, men der skal være en fri passage i rørene, som dermed ikke må være væsentligt fyldt op med sand. Det er ikke i regulativet nærmere defineret, hvad der ligger i ordinær og ekstraordinær vedligeholdelse. Vedligeholdelsen må derfor gå ud på, at grøften skal renses efter behov, men han kan ikke udtale sig om tidsintervaller for en vedligeholdelse. I området er der sand. Der var 12 brønde i den lukkede del af grøften. Disse brønde blev etableret for mange år siden, så man kunne rense sand fra markerne og disses drænrør op. Brøndene havde også den funktion, at markdræne kunne kobles herpå. Som han vurderer det ud fra sagens oplysninger, er der foretaget tilstrækkelig vedligeholdelse af [REDACTED]grøften frem til 2015. En klage fra en lodsejer fra 2013 eller 2014 ændrer ikke noget herpå, da en klage ikke siger noget om vedligeholdelsen. Som han har opfattet det, var der ikke problemer før 2015, så derfor vurderer han, at vedligeholdelsen frem til 2015 var i orden. Til uddybning af spørgsmål 4 forklarede han, at det virker rimeligt med den mængde sand, der blev fjernet.

I relation til spørgsmål 5 har han beregnet vandføringsevnen ud fra en beregningsmodel, og med sand i rørene vurderer han, at vandføringsevnen generelt har været nedsat med ca. 2/3. Der er ikke fuld dokumentation for vandføringsevnen var været 0, men da sandet har ikke ligget jævnt fordelt i rørene, kan vandføringsevnen godt have mindre end 1/3 visse steder. Sandmængderne i rørene er ikke kommet over natten, men mængden kan godt være kommet i løbet af nogle nætter, da sandførende dræn godt kan føre rigtig meget sand, når der kommer regn. Han vil derfor vurdere, at sandet er kommet i forbindelse med rigtig meget regn. Det er beskrevet, at der var en vis mængde sand i rørene/brøndene i maj 2015. Rigtig meget af sandet fra rørene kan godt være kommet på kort tid. Da der er beskrevet sand i rørene i maj, kan sandet også godt være opsamlet gennem flere år, men det kan han ikke sige noget om. I forhold til spørgsmål 6 bekræftede han svaret, som anført i rapporten. Hans svar gælder for september 2015. Han kan ikke sige med sikkerhed, om vandføringsevnen også var utilstrækkelig i maj 2015.

Da der skete oversvømmelse i september 2015, regnede det rigtig meget. Hvis en stor regnmængde skal komme væk fra markerne, skal dræn og vandløb kunne tage vandet. Det er hans vurdering, at den rørlagte del af [REDACTED]grøften havde problemer med at tage vandet. Vandstanden skal desuden være lavere der, hvor vandet skal løbe hen, for ellers løber vandet ikke væk. Han har også besigtiget den åbne del af grønften. Det afgørende har været, hvor "proppen" sad. Han vil vurdere, at der var mange faktorer i spil i relation til oversvømmelsen. Vand kan løbe væk, det skal også kunne sive ned i jorden, og det skal kunne løbe i markdræne. Mængden af sand i rørene har været en medvirkende årsag til problemerne. Vandstanden i [REDACTED]å har også været høj, men den skal ikke være højere end markernes koter i længere tid.

Som han vurderer det, er det overvejende sandsynligt, at det er sandaflejringer i rørene og opstuvning fra [REDACTED]å, der var årsag til oversvømmelserne. Som følge af opstuvning fra [REDACTED]å kunne der derfor godt have været opstået problemer selv hvis rørene var helt perfekte, da markerne ligger meget lavt i forhold til [REDACTED]å, men omfanget af en oversvømmelse ville nok have været mindre, hvis rørene havde været fri for sand. Han vil dog vurdere, at der med den beskrevne regnmængde og med opstuvning af [REDACTED]å med en stor sandsynlighed ville have været en oversvømmelse i et vist omfang. Han vedstår sit svar på spørgsmål SS5 om, at sand i rørene godt kunne have medført oversvømmelsen alene i et omfang nær ved det konstaterede, men han ved ikke, om det var tilfældet i sagen.

Han kan ikke udtale sig om markdrænenes tilstand, da han ikke har undersøgt dem. Der findes sparsomme kort over drænsystemerne. Det ideelle ville være at have oplysninger over samtlige dræn. Som svar på spørgsmål SS7 har han suppleret, at han er overbevist om, at der har været en opstuvning i [REDACTED]å og [REDACTED] and [REDACTED]grøften som følge af høj vandstand i Limfjorden, og da det regnede meget. Opstuvningen i [REDACTED]å har været gennem flere dage, og det samme gælder i Limfjorden, hvor man ud fra oplysningerne kan se, at vandstanden i en længere periode var over nul. En del af brøndene i den lukkede del af [REDACTED]grøften ligger ud til vejen, men en af brøndene kan man ikke køre til bortset fra hen over marken. Det giver ikke mening at rense brøndene oppe fra. Det giver kun mening af rense fra udløbet og op.

Skemaet over vandløbets koter og dimensioner samt sandmængde for de enkelte brønde viser, at det ser ud til, at der var rimelig meget sand i station 1. Det kunne måske godt have hjulpet lidt at rense de øverste brønde, og måske ville det have haft en lille effekt. Tallene viser ikke tilstanden på tidspunktet for oversvømmelsen. Brønd 1 har en diameter på 100 cm og en rørdimension på 40 cm.

Som svaret i spørgsmål SS2 er det både effektiviteten af markdræne, sandfyldte grønfter og opstuvning af vand sammenholdt med den megen nedbør, der

har bidraget til, at områderne blev vandlidende. En del af årsagen er sand i rørene, en del af årsagen er høj vandstand i ■■■å og en del af årsagen er drænrørene i marken, og han vil vurdere, at den megen nedbør med hver af de enkelte forhold ville kunne have medført oversvømmelser på arealerne tæt på det konstaterede.

Det er svært at sige, om regulativer er overholdt i forhold til sand i rørene. Han vurderer, at regulativer ikke er opfyldt i september 2015. Det er et fortolknings spørgsmål om regulativet er overholdt, da det er skønsmæssigt, hvornår kommunen skal handle. Normalt vil regulativet være mere detaljeret, hvilket gør, at det er lettere at konstatere, om der er sket oprensning som foreskrevet. Sand har en god hydraulisk ledningsevne, hvilket betyder, at regnvand siver hurtigt ned i jorden. Hvis vandet kan komme væk, vil det derfor hurtigt komme det. Når vandet ikke kommer væk og står på overfladen, svarer det til grundvandsstanden. I svaret på spørgsmål IB har han vurderet ud fra foto, at vandet på markerne svarer til oversiden af grundvandsstanden.

Sandet i brøndene kommer fra markerne via markdrænen. Er der spildevandstilløb, kan der også være lidt heri. Der er forskel på, hvor meget sand et dræn fører. Sand kommer primært fra gamle dræn, da nye drænrør ikke fører så meget sand. Det tyder derfor på, at drænrørene i markerne er gamle.

Vedligeholdelse og spuling af markdræn sker af visse landmænd årligt, mens andre aldrig gør det. Når der lægges nye drænrør, er der krav om, at det registreres. Han har anslået en gennemsnitlig levetid på drænrør til 60 år. Der kan være flere ting, som ødelægger drænen. De 60 år er en gennemsnitstal. Der kan være flere årsager til, at et dræn ikke længere fungerer optimalt.

■■■■grøften løber ud i ■■■å. Den gennemsnitlige vandstand i ■■■å er 0,25 m højere end vandspejlet i Limfjorden, hvori ■■■å løber ud. Tallene bygger på data fra 2017. De koter, der fremgår af skemaet over ■■■■■grøftens dimensioner, viser, at den brønd (station 0), der er ligger længst væk fra udløbet er 55 cm over havvandspejlet. Koterne måles i bunden af røret. Bunkoten i station 532 svarer til den gennemsnitlige vandstand i ■■■å. Når tidevandet kommer, står vandet derfor stille og nogle gange står vandet op i ■■■■■grøften. Hvis vandstanden er ½ meter i ■■■å, vil røret i stationen være halv fyldt, og ved udløbet vil vandstanden være 52 cm, og vandet vil derfor stå stille. Han vurderer, at der ofte vil være perioder, hvor vandet står stille, og når tidevandet trækker sig, vil vandet løbe ud. Ud fra disse vandstande vil man ikke umiddelbart karakterisere arealerne som dyrkningssikre, men historisk foreligger der ikke oplysninger om tidligere oversvømmelser. Markerne ligger lavt, og der er risiko for oversvømmelse, og derfor er dyrkningssikkerheden mindre end ved andre marker, der ligger højere. I forhold til afgrødetypen kan han ikke vurdere, om det

ville være mere fornuftigt med en anden afgrøde. Han kan heller ikke sige, om det ville være mindre risikabelt at dyrke noget andet.

Grafen vedlagt skønsrapporten ekstrakten side 625 viser et vandstandsdiagram for [redacted] å ved [redacted] Bro for oktober 2016 til januar 2018. Målestationen blev først etableret i 2017, så vi kender ikke data fra 2015.

Der er ikke lavet en opgørelse over mængden af sand i rørene i 2015. Hvis sandet havde været oprenset i maj 2015, vil han tro, at oversvømmelserne i september ville have været mindre, men han kan ikke sige det med sikkerhed.

G [redacted] har forklaret, at han har arbejdet som sagsbehandler i vandmiljøafdeling i [redacted] kommune siden 2015. Han er uddannet landinspektør. Han har arbejdet i kommunen siden 2008 i forskellige afdelinger som afdelingsleder blandt andet i vandmiljøafdelingen. Indtil december 2015 havde han ikke noget med sagen at gøre, men han kom på sagen i januar 2016, da C [redacted] [redacted] arbejde. [redacted] grøften er ca. 2 km lang, og den øverste del af grøften ca. 1 km er rørlagt, hvorefter den bliver åben. Der er sat brønde hen over strækningen. Regulativerne administreres af kommunen, og de vedrører den åbne del af grøften. Der er ikke i regulativet fastlagt noget i forhold til den lukkede strækning, men den vedligeholdes også af kommunen efter behov/vurdering fra en tilsynsførende hos kommunen. Den tilsynsførende fører tilsyn med alle kommunen vandløb og det arbejde, som entreprenørerne udfører. Regulativet vedrørende [redacted] grøften fastlægger ikke nærmere regler for vedligeholdelsen. Den planlagte vedligeholdelse sker ud fra et skema, hvoraf det fremgår, hvad der skal udføres. Den ekstraordinære vedligeholdelse udføres ofte af udefrakommende entreprenører. En henvendelse fra en lodsejer vil typisk gå til den tilsynsførende, som vil foretage en besigtigelse. Da han overtog sagen, blev den anmeldt til deres forsikringsselskab, og der blev truffet en afgørelse i forhold til klagen. Kommunen har egne entreprenører, som også benyttes. Det afhænger af situationen, om de benytter egne eller eksterne entreprenører. De egne entreprenører har ikke altid det nødvendige materiel. Foreholdt skrivelsen fra [redacted] [redacted] omkring et opgjort tab vedrørende jordbær husker han ikke, hvad der blev gjort, for han husker ikke, om kommunen modtog skrivelsen.

Lars [redacted] har forklaret, at han er ansat som landskonsulent for kartofter hos Seges siden 2007. Han har blandt andet ansvaret for forsøg med kartofter og formidling af ny viden. Han blev af [redacted] Kommune ved Ca [redacted] tilkaldt for at besigtige nogle marker i Nordjylland, hvor kartoflerne stod under vand. Han fik sit opdrag i en mail fra kommunen, og hans skulle blandt andet komme med en second opinion i forhold til de fremsatte erstatningskravs størrelse, og om det var muligt at høste kartoflerne. Han husker ikke, hvornår i forløbet han modtog rapporterne fra Jens [redacted]. Han besigtigede markerne med C [redacted], og han kunne konstatere, at kartoflerne mange steder stod

under vand, og at det så slemt ud. Han gik lidt rundt på markerne for at se, om det gav mening at høste kartoflerne delvist, da man altid skal høste værdier. Han foretog flere prøvegravninger for at se, om det gav mening at høste. På mark 15-1 kunne han se, at det ikke gav mening at høste kartoflerne som følge af meget vand. På mark 16-0 var der forholdsvis tørt og drænet, og her foretog han prøvegravninger. Han kunne dog ikke vurdere, om kartofterne var gode nok at høste, og han foreslog derfor, at der blev lavet en prøvehøstning af AKV-Langholt. Det blev udført, og han modtog resultatet efter prøvehøstningerne fra [REDACTED] Christensen fra AKV-Langholt. Han er enig i resultatet om, at det ikke gav mening at høste kartoflerne, og det skrev han videre til C [REDACTED] und [REDACTED]. Kartoflerne var til industribrug – og de kunne de anvendes hertil som følge af den høje smudsprocent. Kartoffler dyrkes med 4 års intervaller, når de skal leveres til kartoffelfabrikken AKV-Langholt. Hvis kartoflerne ikke blev taget op, og de ikke fryser væk, kan man risikere, at de kommer op året efter, hvilket ikke er godt. Det giver derfor god mening at høste kartofterne for at sikre, at de er væk fra marken. Han er enig i vurderingen omkring gennemsnitsudbytte. Markerne er forholdsvis ensartede, og udbyttemæssigt er det bedste bud at tage udgangspunkt i den prøveoptagning, der blev foretaget. Ideelt set ville det være bedst at lave en prøveoptagning i alle markerne og lave et gennemsnit heraf, men der kunne ikke køres i alle markerne. Han mener, at kartoffelprisen skal være den fra 2015 og ikke den fra 2014. Priserne er offentlige. Priserne for 2014 og 2015 var de samme, så erstatningskravet ville være blevet det samme, uanset om det er prisen fra 2014 eller 2015 der benyttes. Årsrapporten fra Karup Kartoffelmelfabrik for 2015/2016 viser, at prisen var 3,46 kr./kg. stivelse og for 2014/2015 var prisen 3,61 kr./kg stivelse. Der afregnes for stivelsen i kartofflen, og i 2015/2016 var der gennemsnitlig 19,05 % stivelse. I denne sag burde man benytte tallene fra 2015-2016. Prisen i 2014/2015 er højere end i 2015/2016. Hvis ikke man kan høste kartoflerne, er det bedre at lade dem ligge i marken og lade frosten tage dem, men hvis kartoflerne ikke fryser væk, skal de tages væk om foråret. Man tager kartoflerne op og kugler dem, hvis de skal bruges til læggekartofler. Disse kartofter var uegnet til at blive forarbejdet, og de kunne absolut ikke kugles. Han vil ikke vurdere, at de skal tages op og kugles for at køre dem væk. Det er omkostningsfuldt, og så er det bedre at lade dem ligge og håbe, de fryser væk. Han kommer over hele landet, men han har ikke været på arealerne ved [REDACTED]grøften tidligere. Han husker ikke, om kartoffelhøsten i 2015 var god eller dårlig. Han husker, at det var et koldt og vådt år. Arealerne ved [REDACTED] and [REDACTED]grøften er lave, og sådan jord er altid mere risikobetonet i forhold til oversvømmelse, men det afhænger fuldstændig af dræningen. Der kan godt dyrkes kartofler på lavtliggende jorde, hvis de er drænet godt. Kartoffelplanten er vandfølsom, og de kan ikke klare vand i rækkerne i længere tid. Han ved ikke, om det er chancebetonet at dyrke kartofler i området. Han er i 2020 blev kontak- tet af et forsikringsselskab vedrørende selskabets mulige tilbud omkring driftstabsforsikringer i relation til kartofler.

Hans [redacted] har forklaret, at han er ansat jurist hos LandboNord. Han blev kontaktet af N [redacted] i september 2015 vedrørende en oversvømmelse ved [redacted] grøften. Han overtog sagen fra N [redacted], der havde været talsmand for lodsejerne, men N [redacted] var stadig med på sidelinjen. Jens [redacted] er fast planteavlskonsulent for N [redacted]. Jens [redacted] skulle bruges til at udfærdige en skadesopgørelse vedrørende kartofler, da det er et landbrugsteknisk spørgsmål. Opgørelsen blev sendt til ham, som sendte den videre til kommunen. Lars [redacted] kom ind i sagen via [redacted] Kommune. Lars [redacted] stillede mange spørgsmål, som han besvarede. N [redacted] var noget fortørnet herover, men det var en del af Lars [redacted] opdrag. Han husker ikke, om han har set rapporten fra Lars [redacted] før i dag, men han har været med inde over blandt andet prøveoptagningen af kartofler. Han fik aldrig oplysninger fra kommunen over, at de var uenige i [redacted] s opgørelse. Han ville sikre sig, at begge parter fik foretaget det, der var nødvendigt, inden markerne blev frigivet, og det fik [redacted] Kommune mulighed for. Da prøveoptagningen var afsluttet, spurgte de C [redacted], om [redacted] Kommune havde yderligere, og det havde kommune ikke, hvorefter markerne blev givet fri. Ved det forstod han, at kommunen ikke havde flere faglige spørgsmål vedrørende kartoflerne. I relation til opgørelsen over tabet af jordbærplanter blev T [redacted] som specialist tilkaldt. Foreholdt T [redacted] s opgørelse forklarede han, at de blev sendt videre til kommunen, og han har aldrig hørt at kommunen bestred opgørelserne. Da markerne blev givet fri, tænkte han, at erstatningsopgørelsen var afsluttet, og han regnede med, at der skulle holdes et møde vedrørende afslutning af sagen. Han prøvede at få et møde i stand, og der blev aftalt et møde, som blev aflyst, da forsikringselskabet kom ind i sagen. C [redacted] var på sagen, indtil hun skiftede arbejde. Der er sendt regninger til B [redacted] og N [redacted] for LandboNords medvirken, og disse regninger er betalt.

C [redacted] har forklaret, at hun i 2015 arbejdede med tilsyn i [redacted] Kommunes vandmiljøafdeling. Hun stoppede med at arbejde for kommunen i februar 2017. Hun arbejdede i tilsynsteamet, hvor der er 4 medarbejdere. Hun stod blandt andet for driften af [redacted] grøften. Hun sad også i administrationsteamet, der står for sagsbehandling. På et tidspunkt blev der meget arbejde i sagen, og G [redacted] tog over på sagsbehandlingen i januar 2016, mens hun fortsatte med tilsynet. Det var helt frivilligt, og det er også almindeligt, at man ikke laver sagsbehandling på egne tilsynssager.

Hun blev kontaktet i foråret 2015 af N [redacted], der gerne ville have hende til at besigtige vandløbet. Hun husker ikke specifikt, hvad han gerne ville have hende til at se. Hun har lavet et notat efter tilsynet. Under tilsynet kiggede de først på den åbne del af grøften, der ikke fremstod vedligeholdet. Der var klart behov for, at der blev udført en ekstraordinær vedligeholdelse. De kiggede også på et rør i vejen, men det vedrørte ikke hendes afdeling. Hun husker ikke, at de kiggede i brøndene. Foreholdt referat fra mødet vil hun vurdere, at de nok har haft

en pejlestok nede for at måle i en brønd, og som hun husker det, var der meget vand, så hun kunne ikke rigtigt se, om der var sand. Når der er høj vandstand i brønden, kan det være på grund af dårligt træk i rørene, eller høj vandstand eller noget, det er gået i stykker. På dette tidspunkt kunne hun ikke vide, hvor meget sand, der var i rørene. Efter mødet satte hun en ekstraordinær vedligeholdelse i gang som anført i notatet. Der skulle herunder renses brønde og rør. Da det var en ekstraordinær vedligeholdelse, var tanken, at det skulle sættes i gang med det samme, dels fordi det trængte og for at få det udført. De våde måneder er om efteråret. Hun havde dialogen med N [redacted] på vegne af lodsejerne. [redacted] Kommune bad [redacted] Entreprenør om at udføre arbejdet med at rense både den åbne og lukkede del af grøften, og entreprenøren påbegyndte sit arbejde i maj/juni 2015. N [redacted] skrev rigtigt meget til hende, og hun svarede ikke altid tilbage. N [redacted] var tilfreds med tilbagemeldingen efter mødet i maj 2015. Kommunen benyttede eksterne entreprenør til den ekstraordinære vedligeholdelse. Hun husker ikke, om hun fulgte op i forhold på entreprenørens arbejde, men det plejer hun at gøre. Da hun fik mailen fra N [redacted] den 2. september 2015, er hun helt sikker på, at hun fulgte op i forhold til entreprenøren. Forholdt notat dateret 3. september 2015 skrev hun, at entreprenøren havde oplyst for hende, at han havde været der for at spule og rense, men en af lodsejerne havde sendt entreprenøren hjem, da han ikke måtte køre på arealerne, og lodsejerne havde aldrig ringet tilbage og givet tilladelse til at køre. Hun beklagede i sit notat, at hun ikke havde videregivet oplysningerne fra N [redacted] [redacted] til entreprenøren, for det er altid godt at bruge oplysningerne fra lodsejerne. Hun husker ikke mailen fra 14. juni 2015 fra N [redacted] Til at starte med var der mest fokus på det åbne stykke, og det gik først bagefter op for dem, at der var mere sand i de lukkede rør end forventet. Der blev spulet rigtig meget i de lukkede rør. Da hun modtog mailen fra N [redacted] i august 2015, husker hun ikke, hvad hun gjorde. Hun var godt tilfreds med det arbejde, der blev udført på det åbne stykke, men N [redacted] mente, at der skulle fældes yderligere. Efter mailen den 2. september 2015 var hun i kontakt med entreprenøren, som oplyste, at han ikke havde rensset op i brøndene, da hans folk var sendt hjem af en af lodsejerne, og det gav ikke mening, at rense op længere oppe, hvis de nederste brønde ikke blev oprenset. Det er helt normalt, at entreprenøren er i kontakt med lodsejerne i forbindelse med arbejderne. Foreholdt mail fra N [redacted] af 14. juni 2015 er hun enig i vurderingen omkring rensning af brønde i juni 2015, hvor grundvandet var lavt, og derfor havde hun også iværksat dette. Det er lettest at arbejde, når der er lidt vand i vandløbet.

Hun opfatter ordinær vedligeholdelse som grødeskæring, og den ekstraordinære vedligeholdelse er i dette vandløb alt andet end grødeskæring.

Erstatningskravene fra N [redacted] og B [redacted] modtog hun, og da de kom ændrede tonen sig. Kommunen ville gerne have en second opinion fra Lars [redacted], som foretog en besigtigelse med hende og

Hans [REDACTED]. Der blev i den forbindelse foretaget en prøvehøstning af kartofter for at se, om der var noget, der kunne bruges. Det var ikke tilfældet, og derfor gav hun markerne fri, da kommunen havde foretaget de undersøgelser, de ønskede, og lodsejerne kunne gøre, hvad de ville. Lars [REDACTED] kom på banen i forhold til erstatningskravet, men det var ikke, fordi kommunen var klar til at betale erstatning. Efter besigtigelsen i maj 2015 foretog hun et efterfølgende check på kommunen, hvor hun kunne se dimensionen på rør og brøde. Da kommunen modtog kravet om erstatning, har hun nok bedt entreprenøren oplyse, hvornår han arbejdede på projektet, og mailen fra ham til hende af 6. oktober 2015 er hans svar. Da markerne blev givet fri, var hun en del på markerne, da der blev lavet tv-inspektion. Her så hun, at kartoflerne blev høstet, lagt i stakke og kørt i retning mod [REDACTED]. Alle kartoflerne blev kørt væk. Det talte hun ikke med lodsejerne om. Hun så det kun, fordi hun var i området. Hun tog foto af høstningen og kartoffelstakkene, der lå der ca. 1 måned. Der blev høstet i oktober 2015.

T [REDACTED] har forklaret, at han i dag er pensionist. Han har arbejdet med jordbær siden 1976, og kørte som konsulent indenfor jordbær frem til pensionen. Han blev kontaktet af B [REDACTED] i maj 2016 vedrørende en vandskade på en mark med jordbærplanter. Han blev bedt om at opgøre tabet. Han har foretaget opgørelsen således, at tabet vedrører de planter, som var gået ud, og som det ikke kunne betale sig at plukke på. Han har ikke medtaget det tab, der måtte være som følge af planter, der efterfølgende viste sig ikke at kunne give nok bær. Han har derfor nærmere skrevet for lidt end for meget på opgørelsen, for han har kun medtaget planter, der giver 100 % tab. Han sendte opgørelse til B [REDACTED]. Jordbærsæsonen er fra midt juni og slutter sidst i juli. Jordbær er en følsom plante, og hvis man skal have optimalt udbytte, skal den stå i veldrænet jord. Efterårsmånederne er særlig vigtige for næste års udbytte, og i de måneder er planterne også særlige følsomme overfor vand, da de skal danne rødder, knopper mv.

Jens [REDACTED] har forklaret, at han er planteavlskonsulent gennem 33 år. Han beskæftiger sig med almindelige afgrøder, herunder kartofter. Han kom ind i sagen, da B [REDACTED] og N [REDACTED] kontaktede ham medio september 2015 med henblik på at opgøre en skade. Det har han gjort mange gange. Han husker, at han besigtigede markerne, som lugtede af rådne kartofler, og hans støvler sank dybt i jorden. Han udfærdigede sine rapporter, men han kendte ikke på dette tidspunkt prisen på kartofter i 2015, da den først opgøres i 2016. Han har lavet et prisestimat på 68 kr./hektokilo, men prisen blev i 2016 blev 62,08 kr./hektokilo kartofler med 20% stivelse. Skaden kan sammenlignes med en stor haglskade. Der var ikke nogen høstomkostningerne, men skaden var stor, da det er en kostbar afgrøde. Kravet er opgjort for højt, og det bør nok nedsættes til prisen for 2016. Arealerne har han fra ansøgningerne om landbrugsstøtte. Vedrørende mark 202-0 er det kun den nordlige del af marken, der var beskadiget, da den

sydlige del af marken afvander til et andet vandløb. Der blev taget foto og side 474 ses kartofter, der er under stærk forrådnelse. Fotoet side 475 er taget ned gennem en rensebrønd, hvor vandet stod helt stille, og fotoet side 476 viser, hvor meget vand, der stod på mark 206. Fotoene side 477-484 er alle fra kartoffelmarkerne. En del af den ene mark dræner ikke til [REDACTED] grøften, og her var kartofterne fine. Side 483-484 er taget mod nord, hvor kartoflerne igen er rådne. Fotoet side 485 viser den åbne del af vandløbet gennem skoven. Alle billeder er taget den 22. september 2015.

Han foretog en beregning for hver af sagsøgerne. Han ved ikke, om der blev leveret kartofler til kaftoffelmelsfabrikkerne i Langholt eller til Karup eller begge steder. Priserne er nok det bedst bud på daværende tidspunkt. Karups priser er højere end AKV-Langholts priser. B [REDACTED] havde ikke selv maskiner til at høste med, så han har sparet mere i optagningsudgifter end N [REDACTED]. Han tog foto af både jordbær og kartoffelmarkerne, som stod under vand. Der var intet at høste. I 2015 var der en generel god kartoffelhøst, men i 2015 var der lidt problemer med at høste mod slutningen, da det regnede. Det var i relation til de sene afgrøder herunder kartofler. Her blev det vanskeligere at høste. 2019 var vådere end 2015, og her havde N [REDACTED] kartofler i de samme marker, som blev høstet.

N [REDACTED] har forklaret, at han arbejder for AKV-Langholt som agrokonsulent, hvilket går ud på at rådgive melproducenter. Som han husker det, rettede Lars [REDACTED] henvendelse til ham eller hans chef. Han skulle give en vurdering af, om kartoflerne kunne bruges i deres produktion. Da han kom ud til markerne, stod der vand i rækkerne. Der var områder i marken, der var bedre end andre, og der har han sandsynligvis lavet en prøvegravning. Resultatet var, at der var 150 hkg/ha som kunne bruges. Resten var rådnet væk, og de områder, der var oversvømmede kunne ikke bruges. Han var med til at foretage en prøveoptagning. Her kom mere sten og ler end kartofler op, og derfor kunne kartoflerne ikke bruges på fabrikken. Han skrev en mail til N [REDACTED] og B [REDACTED] om sine iagttagelser. Mailen blev også sendt til Lars [REDACTED]. Det var den 19. oktober 2015. Han vil vurdere, at det ikke kunne betale sig at tage kartoflerne op. Han så ikke rapporten fra Lars [REDACTED]. Kartoffelpriserne i 2014 var lavere end i 2015.

Han ved ikke, hvad der skete med kartoflerne på markerne. Kartoflerne kunne ikke bruges til noget som helst. Han tror heller ikke, at der kunne komme biogas ud af dem, for så skal de være rene.

N [REDACTED] har forklaret, at han bor i området ved [REDACTED], hvor han er født. Han har jord ned til [REDACTED] grøften, som er forpagtet ud til N [REDACTED]. Beboerne i [REDACTED] by og lodsejerne talte i løbet af vinteren 2014 om, at aftrækket af vandet gik ringere og ringere, og derfor mødtes de i april 2015, hvor de

kiggede på vandløbet. Han blev bedt om at kontakte kommunen, hvilket han gjorde. Han var talsmand i forhold til kommunen. Han fik fat i C [redacted] und [redacted], og der blev iværksat en besigtigelse af vandløbet den 4. maj 2015. Under besigtigelsen så de et vandløb, der ikke var vedligeholdt. I det åbne vandløb kunne de se, at der var sand helt op til overkanten af udløbet fra den lukkede del. Det viste sig senere, at skalapælen var forkert anlagt. Der var derfor tale om 60 cm sand og ikke 40 cm, som først antaget. De kiggede i den sidste brønd inden udløbet. Der var meget vand, da vandet stod rigtig højt i brønden. De kunne ikke se ind i rørene. Han husker ikke, hvor mange brøde de kiggede i, men det var mange. Det var det samme billede hele vejen især i den første brønd var der meget fyldt. Grøften blev delvist rørlagt i 1974. Baggrunden for rørlægningen var, at det var billigere end at vedligeholde den gamle grøft. Efter besigtigelsen skrev C [redacted] et referat, og hun skrev, at vedligeholdelsesarbejdet skulle iværksættes hurtigst muligt. Det var vigtigt, at det gik stærkt, da udløbet var dækket til af sand. Den åbne del skulle renses, og træer på tværs skulle fjernes, så maskinerne kunne køre og foretage en oprensning. Den lukkede del skulle også vedligeholdes hurtigst muligt. Der kom hurtigt en entreprenør, som begyndte at fælde træer i skoven. Han kvitterede med en mail af 14. maj 2015, hvor han roste kommunens tiltag. Den åbne del blev dog ikke gjort færdig. Herefter gik entreprenøren i gang med at tømme brønde. Det gik ikke særlig godt, for maskinellen var ikke egnet hertil. Det var i begyndelsen af juni 2015. Han blev kontaktet af B [redacted] vedrørende en episode mellem B [redacted] og entreprenøren. Han sagde til B [redacted] at det var vigtigt, at få grøften vedligeholdt, og at alle skulle tåle, at der blev arbejdet på markerne. Han skrev herefter en mail til C [redacted] om, at man ikke var færdig, og han opfordrede kommunen til at fortsætte vedligeholdelsen. Han betragtede episoden mellem B [redacted] og entreprenøren som ligegyldig, for i henhold til regulativet skal lodsejerne tåle, at der arbejdes på jorden. Han fik ikke svar på mailen, hvorefter han sendte en ny mail den 17. august 2015. Han skrev, at han ikke havde hørt noget, og at skovstykket ikke var færdigt. Der skete fortsat ikke noget, hvilket undrede ham. Han skrev igen den 2. september 2015 til C [redacted] [redacted], og hun bekræftede hans mail, og hun kom allerede dagen efter med et udførligt svar. Han var glad for, at der ikke var en uenighed. Skovstykket blev endelig rensat færdig i september 2015. Den 28. oktober 2015 kom en entreprenør med tungt grej, og herefter skete der en oprensning af den rørlagte del. På det tidspunkt skrev han til C [redacted] næsten hver uge. Han ville følge arbejdet tæt. Det regnede meget i efteråret 2015. Der var tid nok for kommunen til at få rensat op. I notatet fra 3. september 2015 skrev C [redacted] und [redacted], at hun forventede, at den lukkede del af grøften var rensat helt op. På et tidspunkt begyndte han også at sende mails cc til C [redacted] afdelingsleder, da der ikke skete noget. Der blev arbejdet på rørledningen helt frem til december 2015. Efter oprensningen havde grøften det fint, og der har ikke været problemer siden. Erstatningskravene var gjort op og godkendt af begge parter. Der

var lagt op til et møde med kommunen, men det blev forhalet. Et aftalte møde blev aflyst kort forinden, og sagen blev overgivet til Codan forsikring.

Han skrev ikke til C [REDACTED], at entreprenøren havde været der med forkert grej, og at en lodsejer skal tåle gener ved en oprensning. Det var kommunen valg, at vælge grej, så det ville han ikke skrive om, og C [REDACTED] und [REDACTED] vidste godt, at en lodsejer skal tåle, at der arbejdes på marken. Han og C [REDACTED] havde en god dialog på det tidspunkt. Han sendte 4 mails, som han ikke fik svar på. I 2013-2014 var markerne meget mere sumpede end efter oprensningen.

M [REDACTED] har forklaret, at han er ansat i [REDACTED] Kommune siden april 2017. Han er uddannet biolog og blev ansat til at føre tilsyn med vandløb i den nordlige region. Tilsynet sker i forbindelse med grødeskæring eller efter henvendelse fra en lodsejer. Entreprenørerne udvælges efter udbud i en rammeaftale. Han er kommet i området ca. 1 gang om året og nogle gange oftere, hvis der kommer henvendelser. Han har sin telefon med derud og skriver notat efter en besigtigelse. Han foretog tilsyn af [REDACTED]grøften i 2019, hvor han konstaterede aflejringer, der blev rensed op. I forbindelse med en bestigelse af en brønd konstaterede han, at der var gravet render nord og syd for røret. Han lavede et notat herom. Fotoene side 398-403 viser renderne. Han skrev, at det kunne tyde på at markdrænene ikke var tilstrækkelige. Fotoet side 399 viser, at der er gravet hen til drænledningen, og herfra løber det hen mod den lukkede del af grøften. Plastikrøret så nyt ud. Han var på offentligt syn i slutningen af 2019, og siden har han ikke været der. Han har ikke set eller fået oplysninger om, at der skulle være spulet eller repareret dræn. Hele området er meget fladt, og alle markerne ligger i samme niveau. Fra april 2017 og indtil februar 2019 har han ikke konstateret gravede render. Han har kun konstateret gravede render i 2019, og han har gået i markerne flere gange.

H [REDACTED] har forklaret, at han ejer et entreprenørfirma gennem 20 år. Han udfører vandløbsvedligehold for kommunen. Han har 10-12 ansatte. Han har arbejdet for [REDACTED] Kommune siden 2006 og opgaven omkring [REDACTED]kgrøften har han stået for siden 2012. Han benytter egne maskiner, og hvis ikke de er tilstrækkelige, benytter kommunen en anden entreprenør. I 2015 skulle han stå for vedligeholdelsen af [REDACTED]grøften. De startede med at fælde træer og rensede op i den åbne del af vandløbet/skovstykket. Det blev gjort over to gange. Den øvre del som var lukket skulle også vedligeholdes, og der skulle laves sandfang. Den første dag, de kom med maskinen, der skulle spule rørene i den lukkede del, blev hans folk sendt hjem af lodsejeren, da de ikke måtte køre i en mark med jordbærplanter. Herefter blev aftalen, at de skulle kontaktes igen af lodsejeren, når de måtte køre på hans mark. Planen var, at de skulle starte med at spule rørene nedefra og op, og det var omkring de nederste brønde, at de ikke måtte køre. På et tidspunkt kom de i gang igen. Den mindre af spulemaski-

nerne var ikke kraftig nok til at tage alt sandet, og derfor fik de hjælp fra en anden entreprenør. Brøndene var ikke i god stand, og der var slået huller øverst i brønden og lavet render, så overfladevandet kunne trænge hurtigere væk. Der var også skader nederst i brønden som følge af slid og ælde. En spuling af de gamle rør, kan også have være hårdt for rørene. Der blev foretaget reparationer, da de fik rørene rensat. Det foregik i efteråret 2015. Han husker ikke, om han skrev en mail til kommunen om, hvornår han arbejdede der. Foreholdt mail fra ham til kommunen, kan han se, at han har skrevet til kommunen, hvilke datoer de arbejdede ved [REDACTED]grøften i juni 2015. Han husker ikke baggrunden for mailen. Det gav ikke mening at spule rørene længere oppe, når ikke de måtte spule den nederste del. Det var to af hans ansatte, der blev sendt hjem. De ringede til ham og sagde, at de ikke måtte arbejde der mere. Han orienterede C [REDACTED] om, at de ikke måtte køre med maskinen, der spulede for en lodsejer. Som han opfattede det, ville lodsejeren ikke have dem til at køre i marken, før jordbærene var afblomstre. Da de blev sendt hjem, skulle arbejdet sættes i gang igen af enten kommunen eller lodsejeren. Sandfanget blev etableret som et forsøg for at se, hvor meget sand, der var i området. Sandfanget blev lavet mellem den åbne og den lukkede del.

Parternes synspunkter

N [REDACTED] og B [REDACTED] har i sit påstandsdokumenterne anført følgende:

" ...

at sagsøgtes sagsfremstilling bestrides.

at sagsøgte som vandløbsmyndighed ikke i fornødent omfang har vedligeholdt [REDACTED]grøften,

at den mangelfulde vedligeholdelse er ansvarspådragende for kommunen,

at der foreligger Culpa,

at det bestrides at vedligeholdelsen af [REDACTED]grøften efterfølgende er synet og godkendt,

at der foreligger erstatningsretlig værnet interesse,

at Sagsøgte ikke har udført den fornødne vedligeholdelse og tilsyn med [REDACTED] and [REDACTED]grøften,

hvorfor sagsøgemes marker blev oversvømmet med afgrødetab til følge,

at det bestrides, at der den 4. maj 2015 var 40 cm aflejring ved skalapæl 1. Denne var reelt 20 cm højere,

at det er en skærpende omstændighed, at [REDACTED] Kommune ikke straks iværksætter en

oprensning, når kommunen ved fællestilsyn den 4/5 2015 konstaterer, at behovet for oprensning er til stede, da der er vandfølsomme afgrøder på de tilstødende marker,

at det bestrides, at der løbende har været problemer med vand på sagsøgerne marker siden 1991,
at [REDACTED] Kommune har handlet ansvarspådragende ved ikke at føre det fornødne tilsyn og oprensning af [REDACTED] grøften i fornødent omfang,
at [REDACTED] Kommune ved tilsynet den 4. maj 2015 konstaterede at afgrøderne var vandfølsomme og måtte derfor indse ved tilsynet, at betydelige værdier stod på spil, og har derfor haft en særlig anledning og opfordring til at fremskynde oprensningen,
at [REDACTED] Kommune har udvist forsømmelse ved ikke straks at lade [REDACTED] k-grøften oprense,
at en mulig opstuvning ikke er dokumenteret,
at dræneene var fuldt funktionsduelige og løbende vedligeholdt,
at kartoflerne ikke blev høstet men bortskaffet,
at sagsøgte har accepteret/godkendt erstatningsopgørelserne ved at give markerne fri,
at det skal tillægges processuel skadevirkning, at [REDACTED] Kommune ikke har villet fremlægge alle dokumenter i nærværende sag, hvilket alene begrundes i at [REDACTED] Kommune har noget at skjule,
at sagsøgte har pligt til på eget initiativ, til at iværksætte fornøden vedligeholdelse af [REDACTED] grøften,
at den fornødne oprensning allerede skulle have været foretaget umiddelbart efter mødet den 4. maj 2015,
at sagsøgte efter den 4. maj 2015 havde en særlig anledning til at få [REDACTED] k-bækken oprenset, idet sagsøgte senest på dette tidspunkt var bekendt med, at behovet for oprensning var stort,
at der var vandfølsomme afgrøder i området,
at det bestrides, at opstuvningen skulle have haft indvirkning, herunder signifikant indvirkning på vandføringsevnen,
at det er ansvarspådragende, når sagsøgte først venter til september måned 2015 med at få [REDACTED] bækken oprenset,
at der er årsagssammenhæng mellem den manglende vedligeholdelse og oversvømmelsen af de i nærværende sag omhandlede marker,
at der foreligger påregnelighed,
at det bestrides, at der er konkurrerende skadesårsager.,
at de store mængder sand i rørene kan henføres til manglende vedligeholdelse af [REDACTED] bækken,
at sandaflejringerne i sig selv var nok til at medføre de konstaterede skader,
at sagsøgernes marker ikke var uegnede, vandlidende eller lavtliggende, og at der i øvrigt aldrig før har været problemer med vand på markerne,

Egen skyld:

at N [REDACTED] / B [REDACTED] ikke forhindrede sagsøgte i at foretage den nødvendige vedligeholdelse i 2015 af [REDACTED] grøften, at sagsøger ikke har udvist egen skyld, at erstatningen ikke skal nedsættes på grund af egen skyld,

Erstatningskravet:

at erstatningsopgørelserne for så vidt angår kartofler er godkendt ved at sagsøgte gav markerne fri, at erstatningskravene vedrørende jordbærrene blev fremsendt til kommunen i 2016, og det er først under retssagen, at kravene vedrørende jordbærrene bestrides, hvorfor der foreligger retsfortabende passivitet, at samtlige sagsøgte anbringender bestrides.

..."

[REDACTED] kommune har i sit påstandsdokument anført følgende:

" ...

- sagsøgte har overholdt sin vedligeholdelsespligt som beskrevet i vandløbsloven og vandløbsregulativet.
- vandløbet har gennemgået en ordinær vedligeholdelse hvert efterår, hvad er sket ved ekstern entreprenører,
- vandløbet har gennemgået ekstraordinær vedligeholdelse når sagsøgte har vurderet, at det var påkrævet,
- der gennem en længere årrække har været fulgt en praksis for ekstraordinær vedligeholdelse, der primært har baseret sig på observationer og henvendelser fra lodsejerne i relation til både den åbne og rørlagte del af vandløbsstrækningen,
- sagsøgte altid har reageret, når der er modtaget en henvendelse fra en lodsejer om behov for ekstraordinær vedligeholdelse,
- der i maj 2015 blev afholdt et fælles tilsyn ved [REDACTED] grøften på baggrund af en lodsejrhenvendelse. Formålet med det fælles tilsyn var blandt andet at drøfte ekstraordinær vedligeholdelsesarbejde i form af oprensning af både brønde og rør på strækningen. Arbejdet blev iværksat og udført i perioden fra 10. juni 2015 til 30. december 2015,
- arbejdet med oprensning var afhængig af, hvorvidt der var vandopstuvning fra [REDACTED] å, idet entreprenøren af flere gange måtte afvente en tilbagetrækning før arbejderne kunne fortsættes,

- det ikke er korrekt, når sagsøger anfører, at der ikke er sket vedligeholdelsesarbejder på [REDACTED]grøften, idet der både er sket ordinær vedligeholdelse og ekstraordinær vedligeholdelse,
- den reelle vandføringsevne i den rørlagte del kan tilskrives ledningens beskaffenhed, usædvanligt store nedbørsmængder i 2015, hyppig opstuvning fra [REDACTED]å og generelt høj grundvandsstand i området, samt at der løbende tilledes vandløbet betydelige mængder sand fra tilløbsledninger og overfladisk tilstrømning,
- tilstedeværelsen af store mængder sand i brønd 1 indikerer, at der i begyndelsespunktet sker en stor tilledning af sand,
- der ikke foreligger regulativkrav til vedligeholdelsen af rørledningen,
- vedligeholdelsen blev udført i overensstemmelse med praksis, og der blev reageret på konstaterede vedligeholdelsesbehov,
- vedligeholdelsesstanden i rørledningen ikke havde væsentlig indflydelse på vandstanden i de omliggende jorder og dermed på oversvømmelser på tilstødende arealer, idet oversvømmelserne på markerne ikke ville have været væsentligt anderledes ved en anden vedligeholdelsestilstand i rørledningen,
- 2015 nedbørsmæssigt var det næst vådeste år siden de landsdækkende nedbørsmålinger startede i 1874,
- der i september 2015 faldt i gennemsnit 94 mm regn i Danmark hvad er 29 % over normalen og 52 % over 10 års gennemsnittet,
- Nordjylland i september 2015, havde en nedbørsmængde på 96 mm, hvad er over det ellers rekordhøje landsgennemsnit,
- den store nedbørsmængde i 2015 havde store konsekvenser for kartoffelavlerne i Danmark, idet markerne var så våde, at det ikke var muligt at høste kartoflerne,
- oversvømmelserne af markerne med overvejende sandsynlighed skete grundet ledningens beskaffenhed, usædvanligt store nedbørsmængder i 2015, hyppig opstuvning fra [REDACTED]å og generelt høj grundvandsstand i området, samt at der løbende tilledes vandløbet betydelige mængder sand fra tilløbsledninger og overfladisk tilstrømning,
- sagsøger har bevisbyrden for, at oversvømmelserne af markerne skete som følge af sagsøgtes manglende overholdelse af sin vedligeholdelsespligt,
- at bevisbyrden ikke er og ikke kan løftes, idet sagsøgte har overholdt sin vedligeholdelsespligt,
  - sagsøger har udvist egen skyld ved uretmæssigt at tilføre ledningen store mængder sand,
    - dyrkning af sårbare afgrøder på lavtliggende og dermed mindre dyrkningssikre jorder.
- sagsøger B [REDACTED] forhindrede sagsøgte i at foretage den nødvendige vedligeholdelse i 2015, såfremt sagsøgte havde færdiggjort vedligeholdelsen igangsat tilbage i juni, så var de i sagen omhandlende skader aldrig indtrådt frem til september 2015,

- sagsøgernes dræn blev etableret tilbage i 1929,
- dræn har en gennemsnitlig levetid på 60 år,
- arealerne har sat sig siden den oprindelige dræning blev udført, hvorfor der er opstået lunger og bagfald i drænene,
- arealerne er blevet mere følsomme overfor høj vandstand, idet arealerne har sat sig siden den oprindelige dræning,
- sagsøgernes dræn ikke fungerede optimalt på skadetidspunktet,
- sagsøgerne således også har udvist egen skyld ved ikke at foretage den nødvendige og tilstrækkelige vedligeholdelse af egne dræn,
- aflejringerne i bade den åbne og den rørlagte del af [REDACTED]grøften for størstedelens vedkommende af skønsmanden blev vurderet at stamme fra sagsøgernes dræn,
- erstatningen skal nedsættes pga. sagsøgernes egen skyld,
- det rejste krav bestrides som udokumenteret i sin helhed.

..."

Parterne har under hovedforhandlingen nærmere redegjort for deres opfattelse af sagen.

Rettens begrundelse og resultat

Det er ubestridt, at [REDACTED]grøften er et offentligt vandløb, der er omfattet af vandløbsloven. [REDACTED]grøften er ligeledes omfattet af [REDACTED] Kommunes regulativ for kommunevandløb nr. 1.47 fra 1997 og af [REDACTED] Kommunes Fællesregulativ for kommunevandløb fra juni 1996. Det lægges efter disse regulativer til grund som ubestridt, at [REDACTED] Kommune har vedligeholdelsespligten for [REDACTED]grøften for så vidt angår den åbne del, idet regulativerne ikke foreskriver vedligeholdelse af den rørlagte del, som [REDACTED] Kommune dog skal vedligeholde i henhold til vandløbslovens § 27, stk. 1.

Af sagens oplysninger fremgår det hvilke vedligeholdelsesarbejder [REDACTED] Kommune har udført i perioden fra 1999 til 2014, og det lægges herefter og efter besvarelsen af spørgsmål 3 i skønserklæringen sammenholdt med skønsmandens forklaring i retten til grund, at [REDACTED] Kommune har foretaget tilstrækkelig vedligeholdelse af [REDACTED]grøften frem til og med 2014.

Det lægges efter sagens oplysninger og forklaringerne fra blandt andet C [REDACTED] og N [REDACTED] til grund, at [REDACTED] Kommune den 4. maj 2015 var på tilsynsbesøg, hvor kommunen konstaterede, at der var behov for at iværksætte vedligeholdelsesarbejder. Kommunen udfærdigede en plan for vedligeholdelsesarbejderne dateret 11. maj 2015, som lodsejerne var tilfredse med,

og det indgik i planen, at arbejderne skulle iværksættes hurtigt, hvilket skete, da en entreprenør påbegyndte vedligeholdelsesarbejdet den 10. juni 2015.

Det lægges endvidere efter forklaringerne fra H [redacted] og C [redacted] sammenholdt med mail fra N [redacted] til [redacted] Kommune dateret 4. september 2015 og mail fra H [redacted] til [redacted] Kommunen dateret 6. oktober 2015 til grund, at entreprenørens arbejde blev standset af en af lodsejerne i juni 2015, da lodsejeren, B [redacted], ikke var indstillet på, at der på det tidspunkt blev arbejdet i hans marker som følge af afgrøderne, og at B [redacted] ville kontakte entreprenøren, når der igen måtte arbejdes i marken, hvilket aldrig skete. Det må ligeledes lægges til grund, at lodsejerne via talsmand N [redacted] var enig i B [redacted]s handling trods en tidligere mail fra N [redacted] til kommunen om, at juni måned var et godt tidspunkt for spuling af brønde og rør i den lukkede del af vandløbet.

Endelig lægges efter skønsmanden besvarelse af spørgsmål 5 og 6 sammenholdt med hans forklaring i retten til grund, at der var sand i brøndene og rørene i maj 2015, men den store mængde sand, der blev konstateret i brønde og rør i efteråret 2015, ikke nødvendigvis var til stede allerede i maj 2015, hvor kommunen foretog tilsynet og iværksatte vedligeholdelsesarbejderne, hvilket tillige støttes af forklaringen fra C [redacted].

Som følge af det ovenfor beskrevne forløb og da [redacted] Kommune i begyndelse af september 2015 var klar til at genoptage vedligeholdelsesarbejderne, hvilket skete i oktober 2015, finder retten ikke, at det er dokumenteret, at [redacted] Kommune har foretaget en klar og væsentlig fejl i deres sagsbehandling og derved handlet ansvarspådragende. I den forbindelse har retten tillige tillagt det betydning, at regulativernes bestemmelser om vedligeholdelsen af vandløbet ikke er formuleret detaljeret, og at den rørlagte del af grøften alene er reguleret af vandløbslovens § 27, stk. 1.

Som følge af det ovenfor anførte vil [redacted] Kommune være at frifinde.

Da N [redacted] og B [redacted] har tabt sagerne, skal de betale sagsomkostninger til [redacted] Kommune.

Sagsomkostningerne for N [redacted] vedkommen er efter sagernes samlede værdi, forløb og udfald fastsat til dækning af advokatudgift med 75.000 kr. inkl. moms, da det er oplyst, at [redacted] Kommune ikke er momsregistreret. Ved fastsættelsen af salæret har retten lagt vægt på, at sagerne er sambehandlet med samme advokater, at der har været et omfattende syn og skøn, og at hovedforhandlingen forløb over 3 dage.

Sagsomkostninger for B [REDACTED] s vedkommende er efter sagens samlede værdi, forløb og udfald fastsat til dækning af advokatudgifter med 75.000 kr. inkl. moms, da det er oplyst, at [REDACTED] Kommune ikke er momsregistreret. Ved fastsættelsen af salæret har retten lagt vægt på, at sagerne er sambehandlet med samme advokater, at der har været et omfattende syn og skøn, og at hovedforhandlingen forløb over 3 dage.

Da begge sager er forberedt sammen og er hovedforhandlet sammen, og da sagsøgerne i fællesskab har anmodet om syn og skøn, finder retten, at de in solidum hæfter for de udgifter, [REDACTED] Kommune har afholdt til syn og skøn med 41.375 kr. samt vidneførelse med 277,60 kr. i alt 41.652,60 kr.

I øvrigt bemærkes, at de udgifter, der er fastsat foreløbigt til afholdelse af sagsøgerne, endeligt i deres indbyrdes forhold skal afholdes med halvdelen af hver part.

THI KENDES FOR RET:

Sagsøgte, [REDACTED] Kommune, frifindes.

Sagsøgeren, N [REDACTED], skal til Codan Forsikring som mandatar for [REDACTED] kommune betale sagsomkostninger med 75.000 kr.

Sagsøgeren, B [REDACTED], skal til Codan Forsikring som mandatar for [REDACTED] kommune betale sagsomkostninger med 75.000 kr.

N [REDACTED] og B [REDACTED] skal in solidum til [REDACTED] kommune betale sagsomkostninger med 41.652,60 kr.

Beløbene skal betales inden 14 dage.

Sagsomkostningerne forrentes efter rentelovens § 8 a.